

mise liturgiájával kapcsolatos gyakorlati-teológiai szempontokat tárgyalja. A kettő összefügg, sőt elválaszthatatlan egymástól, hiszen az Eucharisziával elsősorban a szentmisén találkozunk, sőt azt kell mondanunk, hogy az Egyház Eucharisztia értelmezése legmélyebben és legátfogóbban a liturgiában áll előttünk, hiszen „az imádság törvénye, a hit törvénye” (DH 246). A címekben olykor állításokkal találkozunk, de ezek önmagukban hordozzák a kérdést, illetve katolikus hitünk fontos igazságaira emlékeztetnek bennünket.

Remélem, hogy azok az alapvető ismeretek, amelyekkel ebben a kis könyvben találkozunk, segítik a kedves olvasót a szentmisén való „tudatos, tevékeny és gyümölcsöző” (SC 11) részvételben. Adja Isten, és segítsen a Szentlélek kegyelme, hogy még bővebben merítsünk abból a kimeríthetetlen forrásból, amely számunkra az Eucharisztia.

Eger, 2018. augusztus 25.

Dolhai Lajos
a NEK Budapest 2020
Teológiai Bizottságának elnöke

1. vasárnap

AZ EUCHARISZTIA ELNEVEZÉSEI

Ha az Eucharisztia lényegét meg akarjuk érteni, akkor érdemes a régi elnevezéseinek magyarázatából is kiindulni. Az elnevezések nagy száma azt jelzi, hogy milyen gazdag tartalmú misztériumról van szó, és csak a különböző szempontok együttes figyelembe vételével lehet kifejezni az Eucharisztia teológiáját.

A középkor óta leginkább *Oltáriszentségnek* neveztük. Ez a megnevezés arra emlékeztet bennünket, hogy a megdicsőült Krisztus maradandóan jelen van az oltáron, illetve a tabernákulumban az eucharisztikus színek alatt.

Az Oltáriszentséggel leginkább a szentmisén találkozunk. A *szentmise* elnevezés latin eredetű szó (*missa*), és arra utal, hogy az Eucharisztia liturgiájának megünneplése a hívek elküldésével, a keresztyén küldetésükre való biztatással zárul. A miséző pap elbocsátása is erre figyelmeztet „A szentmise véget menjetek, küldetésetek van” (*Ite, missa est!*).

A legősibb elnevezés a *kenyértörés*, amivel ismételtén találkozunk az Apostolok cselekedeteinek a könyvében (2,42.46; 20,7). Régebben gyakrabban mondtuk *szentmiseáldozatnak* is az Eucharisztia megünneplését, arra gondolva, hogy a szentmisé-

ben jelenvalóvá válik Krisztus megváltó áldozata. Manapság ezt ritkábban történik, mert a teológiában és a liturgikus lelkiségben is inkább a szentmise lakoma jellegét hangsúlyozzuk, sajnós az áldozat jelleg rovására.

A II. Vatikáni Zsinat óta egyházunk az *Eucharisztia* elnevezést használja leginkább, mert az utolsó vacsorán is az Eucharisztia alapítása egy hálaadó imádsághoz kapcsolódik. A katolikus Egyház legújabb katekizmusa is már következetesen ezt az elnevezést használja. Az „eucharisztia” a görög nyelvből származik és ünnepélyes hálaadást jelent. Ezt az elnevezést a magyar katolikus hívek még nem szokták meg. Azért szerencsés ez a kifejezés, mert az Oltáriszentségnek nemcsak egyik vagy másik szempontjára utal. Ez a görög szó arra emlékeztet bennünket, hogy az Eucharisztia megünneplésekor hálát adunk Istennek azért, hogy Jézus és az ő megváltó áldozata jelenvalóvá lesz a szentmise közösségében, és ezért hálát adunk. Jézus húsvéti misztériuma, amelyhez hozzátartozik az Oltáriszentség is jelen van az Egyházban és ezáltal is folytatja a feltámadt és megdicsőült Krisztus az ő megváltói tevékenységét.

A protestáns egyházakban az Úrvacsora elnevezés lett az általános, amely főként a szentség alapítására, az utolsó vacsorára emlékeztet bennünket.

2. vasárnap

AZ EUCHARISZTIA MINT A SZENTSÉGI ÜDVREND KÖZPONTJA

A szentségi üdvrend elnevezés önmagában is utal arra, hogy a szentségek nem egymástól független, önálló kegyelmi eszközök (KEK 1076). Egyházunk legújabb katekizmusa (1992) kijelenti, hogy „a szentségek *szerves egész*et alkotnak, amelyben minden szentségnek megvan a saját helye. Ebben a szerves egészben az Eucharisztia kiemelkedő hellyel rendelkezik, mint a »szentségek szentsége«” (KEK 1211).

Az Eucharisztia a szentségi élet középpontja, sőt a „legfőbb szentség”, mert a többi szentség csak közvetíti Isten kegyelmét, az Oltáriszentség pedig magát a kegyelmek szerzőjét és forrását, Jézus Krisztust tartalmazza. Krisztus értünk (a szentmisében), Krisztus bennünk (a szentáldozásban) és Krisztus közöttünk (a szentségházban).

Aquinói Szent Tamás klasszikus megfogalmazása szerint az Eucharisztia a „leg hatalmasabb és legnemesebb szentség” (*potissimum et nobilissimum Sacramentum*), „minden csodák csodája”, és „minden más szentség erre, mint végső célra rendeltetett”. Ezt a meglátást továbbgondolva, a II. Vatikáni Zsinat kijelenti: „az összes szentség, mint minden más

egyházi szolgálat és az apostoli tevékenység is, a szent Eucharisziához tartozik és reá irányul. Az Eucharisziában ugyanis benne van az Egyház minden lelki java, tudniillik maga Krisztus, a mi húsvéti Bárányunk és élő kenyérünk" (PO 5).

Ezek tekintetbe vételével nem meglepő, hogy már a középkorban a legkiválóbb értelemben vett szentség (*sanctissimum sacramentum*) és a legméltóságosabb Oltáriszentség néven emlegették az Eucharisziát, és gyakran énekelték a gregorián antifónát: „*Adoremus in aeternum sanctissimum sacramentum*”. Egy középkori püspök, Celle-i Péter úgy látja, hogy az Eucharisztia az Egyház „szíve”, vagyis nélkülözhetetlen fontos az Egyház életében. Az igaz, hogy az Egyház hozza létre az Eucharisziát, de arról sem szabad megfeledkeznünk, hogy az Eucharisztia ünneplése által pedig megjelenik előttünk az Egyház, a Krisztusban hívők helyi közössége. XIII. Leó pápa „*Mirae caritatis*” körlevele szerint „aki megfontolja az Eucharisziából kiáradó jótéteményeket, meg fogja érteni, hogy bizony az a legfőbb és legkiemelkedőbb, amely magába foglalja az összes többi: belőle árad ugyanis az élet az emberekbe, amely valóságos élet” (DH 3359).

Joggal mondhatjuk tehát Szent II. János Pál pápa szavaival élve, hogy „az Egyház legdrágább kincse, amit csak magáénak mondhat történelmi zárandókútján”.

3. vasárnap

AZ EUCHARISZTIA MINT A KERESZTÉNY BEAVATÁS CSÚCSPONTJA

A keresztséget, a bérmlást és az Eucharisziát a keresztény beavatás szentségeinek nevezzük. A hit mellett erre a három szentségre is szükségünk van ahhoz, hogy kereszténnyé váljunk és az Egyház teljes jogú tagjai legyünk.

Az ősegyházban a három beavató szentséget egyszerre szolgáltatták ki a felnőtt katekumeneknek, és a keresztény beavatás csúcspontja az Eucharisziában való részvétel volt. Tudták, hogy a kegyelmi életben a keresztség csak kezdet, amely a Krisztusban való élet teljességének megszerzésére irányul, az Eucharisztia pedig a keresztény beavatás teljessége. Pszeudo-Dionüsziosz Areopagita megfogalmazása szerint a „teljességnek a teljessége”. A keresztény beavatás folyamatának a megkoronázása.

Ezt a szemléletmódot láthatjuk a gyermekkereszteles jelenleg érvényben lévő szertartáskönyvének bevezetőjében is. Az összefüggés teológiája röviden a következő: Akik megkeresztelkednek a víz és a Szentlélek által, új teremtménnyé lesznek: minden bűnük bocsánatát elnyerve a fogadott fiúság állapotába kerülnek és az Egyház tagjai lesznek. Akik

pedig elnyerik a Szentlélek ajándékait a bérálásban, azok tökéletesebben hasonulnak Krisztushoz, megkapják a Szentlélek ajándékait, hogy a világban tanúságot tudjanak tenni Krisztusról. Végül az Eucharisztia lakomájában részesülnek, amely jele és eszköze az Egyház egységének.

Történeti okokból adódóan később nyugaton a három szentség kiszolgáltatása elvált egymástól, de a teológia ennek ellenére is mindig rámutatott a közöttük lévő lényegi összefüggésekre

A keresztyénységbe való beavatás három szentsége tehát úgy kapcsolódik össze egymással, hogy teljes nagykorúságra vezeti a Krisztusban hívőket, akiknek küldetésük van az Egyházban és a világban. „A keresztségben új életre született híveket a bérálás szentsége megerősíti, az Eucharishtiában pedig az örök élet kenyerét kapják. Így, a keresztyén beavatás szentségein át a hívők egyre többet kapnak az isteni élet gazdagságából és előrehaladnak a szeretet tökéletessége felé”. Az Eucharisztia teszi teljessé a keresztyén beavatást és lesz középpontja és célja az egész szentségi életnek.

Az Eucharisztia úgy is megjelenik számunkra mint mennyei eledel, amely táplálja a hívőkben a kegyelmi életet, felemeli őket a Krisztussal való bensőséges és személyes életközösségre, hiszen maga Jézus megígérte: Aki eszi az én testemet és issza az én véretem, az bennem marad és én meg őbenne”.

4. vasárnap

MIÉRT FONTOS AZ EGYHÁZ SZÁMÁRA AZ EUCHARISZTIA?

Már az Apostolok Cselekedeteiből látjuk, hogy az Egyház a kezdetektől fogva úgy jelenik meg a világban, mint eucharisztikus közösség (ApCsel 2,42). A keresztyén ember már a keresztségben Krisztus Testének és az újszövetségi Isten népének tagja lesz, de a Krisztushoz és az ő Egyházához való tartozását a szentmise közösségében éli meg.

Az eucharisztikus egyházszemlélet szerint kevés, ha csak azt mondjuk, hogy az Eucharisztia az egyházi élet középpontjában áll. Axiomaként is állíthatjuk: *„Az Egyház hozza létre az Eucharishtiát, az Eucharisztia pedig az Egyházat”*. Ahol az Eucharishtiát ünneplik, ott létre jön az Egyház, mint a Krisztusban hívők helyi közössége. Az Egyház pedig az Eucharishtiából fakadó lelki, kegyelmi közösség. XVI. Benedek pápa meglátása szerint *„az Eucharishtiával maga az Egyház jön létre”*. *„Jézus azzal valósított meg valami újat tanítványai előtt, hogy egybegyűjtötte és közösséggé formálta őket”* (A názáreti Jézus, 2. köt., 109). Az Eucharisztia, utolsó vacsorára való szakramentális emlékezés nemcsak a közösségben megy végbe, hanem Krisz-

tus akaratából közösségalkotó ereje van. Amint a hívők természetfeletti szinten az Eucharisziával táplálkozva élnek és növekednek, ugyanúgy az Egyház is „állandóan ebből a kenyérből él és általa növekszik” (LG 26).

A II. Vatikáni Zsinaton nemcsak az egyházzal szülő zsinati határozat, hanem a liturgikus konstitúció is hangsúlyozta az Eucharisztia és az Egyház különleges kapcsolatát. A konstitúció meghatározása szerint a szentségek, főként az Eucharisztia azon túl, hogy az embereket megszentelik, Istennek megadják a tisztelet, valamint a tanítást is szolgálják, egyszersmind építik Krisztus testét (SC 59). Az Egyház az Eucharisztia révén jön létre, él és növekszik folyamatosan. Így az Eucharisztia konstitutív valóság az Egyház számára: „Egyetlen keresztény közösség sem fog kiépülni, hacsak nem teszi meg alapjának és szegletkövének a szent Eucharisziát” – tanítja a zsinat (PO 6).

Amikor az Egyház megünnepli az Eucharisziát, mindig önmagát valósítja meg, legmélyebb lényegét fejezi ki a mindig jelenlévő, keresztre feszített és megdicsőült Krisztussal való egységét és közösségét. A szentmise az Egyház legtokéletesebb megvalósulása. Az Eucharisziában minden együtt van, ami az Egyházat Egyházzá teszi: az Egyház feje, Jézus Krisztus, a hierarchikus struktúra és Isten országa eljövételének várása. „Az Egyház a legkiválóbb módon akkor lesz láthatóvá, amikor Isten szent népe teljesen és tevékenyen részt vesz a közös

liturgiában, mindenekelőtt az Eucharisztia ünnepelésében, az egységes imádságban az egyetlen oltár körül, melynél a közösség élén ott áll a papságtól és segédkezőitől körülvelt püspök” (SC 41).

5. vasárnap

AZ EUCHARISZTIA MINT KERESZTÉNY ÉLETÜNK FORRÁSA

A II. Vatikáni Zsinat megfogalmazása szerint az Eucharisztia megünneplése „az egész keresztény élet forrása és csúcspontja” (LG 11), a „keresztény közösség alapja és szegletköve” (PO 6), „az egyház életének forrása” (UR 15), „minden evangélium-szolgálat forrása és csúcsa” (PO 5), és „a keresztény közösség egész életének középpontja és csúcsa” (ChD 30).

Általa „él és növekszik állandóan az egyház” (LG 26), és „benne van az Egyház egész kegyelmi gazdagsága” (PO 5). „Ez az első és nélkülözhetetlen forrás, amelyből a hívek az igazi krisztusi szellemet merítik” (SC 14). A zsinati dokumentumok 8 különböző helyen is hangsúlyozzák ezt a gondolatot, amelyre a budapesti Nemzetközi Eucharisztikus kongresszus jelszava („Minden forrásom belőled fakad”; Zsolt 87/7) is emlékeztet bennünket.

A „liturgia csúcs és forrás” – szinte már teológiai közhelyszerűen ismételjük a II. Vatikáni Zsinat liturgiáról szóló konstitúciójának megállapítását, amely fontos alapelv lett a zsinat utáni liturgikus teológiában és szentségtanban. Ismételten találko-

zunk vele a zsinati dokumentumokban, de az első és legfontosabb a Liturgikus konstitúció 10. pontja, amely kijelenti, hogy *„a liturgia az a csúcspont, mely felé az Egyház tevékenysége irányul; ugyanakkor az a forrás is, amelyből minden ereje fakad”*.

A zsinati atyák vitatkoztak azon, hogy minden liturgikus tevékenységre vonatkozik-e ez a megállapítás, vagy pedig kizárólagosan az Eucharisziát illeti. A bekezdés utolsó mondata pontosítja a definíciót: *„a liturgiából, elsősorban az Eucharisziából mint forrásból fakad számunkra a kegyelem; s általa valósul meg Krisztusban a leghatásosabb módon az emberek megszentelése és Isten dicsőítése”*. A liturgia tehát elsősorban az Eucharisztia liturgiáját jelenti, amellyel kapcsolatban a konstitúció 2. pontja kijelenti: *„A liturgia által – legfőképpen az Eucharisztia isteni áldozatában – megvalósul a megváltás műve”*. Így érthető, hogy a keleti egyházakban a liturgia elsősorban az Eucharisztia megünneplését, vagyis a szentmisét jelenti.

Szent II. János Pál pápa az Egyház az Eucharisziából él kezdetű enciklikájában is megfogalmazta a zsinat tanítását, különösen is hangsúlyozva annak egyháztani vonatkozását. Többek között azt írja: *„A Krisztus testével és vérével való közösségből meríti az Egyház a küldetésének teljesítéséhez szükséges lelki erőt. Így válik az Eucharisztia az evangelizáció forrásává és csúcspontjává, hiszen annak célja az emberek közössége Krisztussal, s benne az Atyával és a Szentlélekkel*.

43. vasárnap

KI ÁLDOZHAT?

Mostanában a szentáldozás egyre inkább hozzátartozik a szentmisén való részvételhez, szinte mindenki áldozik a szentmisén jelenlévők közül. Sőt az is előfordul, hogy a temetési szentmiséken a nem-katolikus keresztények és a vallástalan emberek is megáldoznak. Az elmúlt évtizedekben a katolikus hívek tudatában eléggé elterjedt az a meggyőződés, hogy szentáldozás előtt nem kell feltétlenül gyónni. Elegendő, ha a szentmise elején, a bűnbánati imádság által közösen megbánjuk bűneinket. Pedig nyilvánvaló, a mise elején a közös bűnbánat célja csak az, hogy alkalmassá tegyen bennünket a szent misztériumok ünneplésére, de nincs meg benne a bűnbánat szentségének hatékonysága.

Ami Urunk Jézus Krisztus és az Anyaszentegyház is ajánlja a gyakori szentáldozást, de a megfelelő előkészületre is figyelmeztet bennünket. A katolikus egyház katekizmusa egyértelműen megfogalmazza, hogy milyen feltételei vannak a méltó szentáldozásnak: *„A szentáldozásnak feltétele a teljes közösség a katolikus Egyházzal és a kegyelem állapota, azaz a halálos bűntől való mentesség tudata. Aki tudja, hogy súlyos bűnt követett el, annak meg kell gyónnia, mielőtt szentál-*

dozáshoz járul. Fontos a lelki összeszedettség és az imádság, és az Egyház által előírt böjt megtartása is, valamint a megfelelő ruházat és viselkedés a Krisztus iránti tisztelet kifejezésére” (291. kérdés).

Konkrétabban megfogalmazva ez azt jelenti, hogy csak az áldozhat, aki katolikus, volt elsőáldozó és a szentáldozás előtti időszakban – legfeljebb egy-két hónapja – elvégezte a szentgyónását, és azóta nem követett el súlyos bűnt. Azok a katolikusok nem áldozhatnak, akik csak élettársi kapcsolatban élnek vagy elváltak és újra házasodtak polgárilag. Protestáns testvéreink (pl.: evangélikusok, reformátusok) katolikus templomban nem járulhatnak szentáldozáshoz. Pál apostol tanítása szerint az Eucharisztia az „egység szentsége”. Amíg nem vagyunk egyek a hitben, nem lehetünk egyek a szentmise és szentáldozás közösségében sem.

A szentáldozásra fel kell készülnünk, de a megfelelő előkészület ellenére is tudatában vagyunk annak, hogy nem vagyunk méltók a szentáldozásra. Ezért fohászkodunk hittel és reménységgel: „Uram, nem vagyok méltó, hogy hajlékomba jöjj, hanem csak egy szóval mondd, és meggyógyul az én lelkem”. Azért részesedünk az Eucharisztia szentségében, hogy megszentelődjünk, nem azért, mert már szentek vagyunk.

LEHETSÉGES-E AZ INTERKOMMUNIÓ?

Az interkommunió latin eredetű kifejezés, és arra utal, hogy a különböző keresztény felekezetek tagjainak kölcsönös Eucharisztia vétele nem egészen nyilvánvaló, és csak bizonyos feltételek teljesülése esetén lehetséges. Katolikus hívő – szükség esetén – csak olyan egyházban áldozhat, amelyben érvényesen felszentelt papok vannak, ahol tehát a szentségek érvényesek, egészen konkrétan megfogalmazva csak az ortodoxok egyházakban. A katolikusok pedig nem járulhatnak Úrvacsorához a protestáns egyházi közösségekben, a protestáns közösségek tagjait pedig katolikus részről csak rendkívüli esetben szabad megáldoztatni.

A katolikus Egyház három ok miatt nem tartja megengedhetőnek az interkommuniót, vagyis az Eucharisziában való közös részesedést:

1. Még nincs meg az Eucharisztia közös ünnepléséhez szükséges egyetértés a hitben, különösen a valóságos jelenlét és a szentmise áldozat jellegét illetően.

2. Már a zsinati dekrétum is kimondja: a protestáns egyházi közösségek „nem őrizték meg sértetlenül – főleg az egyházi rend szentségének híján – az eucharisztikus misztérium eredeti és teljes lényegét” (UR 22).

3. Az Eucharisztia az egység szentsége, az Egyház egységének látható kifejezése, ahogyan azt már Szent Pál apostol is tanítja: „Mi ugyanis sokan egy kenyér, egy test vagyunk, mivel mindnyájan egy kenyérben részesülünk” (1Kor 10,17). Táplálja és megszilárdítja a Krisztussal való egységet, és ugyanakkor táplálja és megszilárdítja a keresztények egységét. „Az Eucharisztia kenyerének szakramentuma ábrázolja és meg is valósítja a hívők egységét, akik egy testet alkotnak Krisztusban” (LG 3). „Ha viszont, az Eucharisziát olyan személyek veszik magukhoz, akik között nincs meg a teljes egyházi közösség, az Eucharisztia nem fejezheti ki annak az egységnek teljességét, amelyet természete szerint jelöl, hisz éppen ez az egység az, ami a jelen esetben hiányzik.

A katolikus tanítás szerint az Eucharisztia ugyanis nem eszköz az egység elérésére, hanem a beteljesedett egység jele. Tulajdonképpen az ökumenikus mozgalom végső célja az, hogy majd egykor együtt ünneplhessük az Eucharisziát. Az Eucharisztia így kihívás az Egyházban, hogy emlékeztessen Krisztus végső kívánságára: „Hogy egyek legyenek!” Az egységre törekvés jelenlegi fázisában a teológiai párbeszéd mellett szükség van az imádságra is: „Urunk, add meg Egyházadnak az egység és béke ajándékát, amelyet a felajánlott áldozati adományok titokzatosan jelképeznek”.

A SZENTSÉGI BÖJT JELENTŐSÉGE

A szentségi böjt szokása, ill. törvénye figyelmeztet bennünket, *hogy a szentáldozásra az egész embernek, lelkünknek és testünknek is föl kell készülnie*. Szükség esetén el kell végeznünk a szentgyónást, és a méltó szentáldozáshoz hozzátartozik a szentségi böjt is.

A szentáldozás előtt egy órás böjtöt tartunk, ami azt jelenti, hogy semmit nem eszünk, és a vízen kívül mást nem iszunk. A betegek még ez alól is felmentést kapnak. Az Egyházi Törvénykönyvben (919. k. 1.§) van megfogalmazva ez a törvény, amely jelenleg nagyon enyhe, mert csak egy órára szorítkozik a régi gyakorlattal szemben, mely éjfél-től volt kötelező és szigorúsága miatt sok nehézséget jelentett a megtartása.

Már az ősegyházban is megvolt a szentségi böjt, de nem a kezdetektől, hiszen a korinthusiakhoz írt levélből tudjuk, hogy az első keresztények az Eucharisztia megünneplését az utolsó vacsora mintájára este és többnyire szeretet-lakomával (*agapé*) kapcsolták össze. A szentségi böjt elterjedéséhez nagymértékben hozzájárult az a tény is, hogy a szentmise megünneplése a második század elejétől áttevődött reggelre. A Hüppolitosznak tulajdonított

ősegyház írat, a *Traditio apostolica* – amelyből sok mindent megtudunk az ókereszténykor egyházfegyelméről –, még egyértelműbben fogalmaz: „*minden hívő, mielőtt még ételt érintene, siessen magához venni az eucharisziát*” (36. p.). Szent Ágoston a szentségi böjtöt az egyik levelében már mint az egész egyházban elterjedt szokást említi 400 körül egy Januariusz nevű karthagói papnak, aki néhány liturgikus jellegű kérdést tesz neki.

A szentírás szerint az embert teremtő és üdvözíteni akaró Isten gondosan előkészítette a megváltó eljövételét. „*Isten, ki a Boldogságos Szűz testét és lelkét, hogy Fiad méltó lakóhelye legyen a Szentlélek által felékesítetted...*” – imádkozzuk az Egyház egyik könyörgésében. Azt is mindnyájan el tudjuk képzelni, hogy a bibliai Mária és Márta mennyit fáradozott a „*méltó fogadás*” érdekében, amikor az Urat házukba fogadták.

Az Egyház tőlünk is elvárja, hogy a szentáldozást gondos előkészület előzze meg. Nyilvánvaló, hogy fontosabb a lelki előkészület, de a szentségi böjt, mint a testi előkészület egy sajátos formája szintén hitünk és az Eucharisztia iránti tiszteletünk kifejeződése. De mindezek ellenére tudatában vagyunk annak, hogy nem vagyunk méltók a szentáldozásra. Azért részesedünk az Eucharisztia szentségében, hogy megszentelődjünk, nem pedig azért, mert már szentek vagyunk.

46. vasárnap

AZ EGYSZÍN ALATTI ÁLDOZÁSBAN IS A TELJES KRISZTUS VAN JELEN!

Annak idején Luther Márton azzal vádolta a katolikus Egyházat, hogy az egyszín alatti áldozással meg rövidíti a híveket. Először a Konstanzi Zsinat (1415) az ún. kelyhesekkel szemben (DH 1198–1200), később a Trentói Zsinat a reformátorokkal szemben dogmaként (DH 1653) kimondta, hogy „a kétszín mindegyike egészen magában foglalja a teljes Krisztust”. A zsinat a tételt részletesen ki is fejtette (DH 1640).

Már Aquinói Szent Tamás is foglalkozott a kérdéssel. Azt állítja, hogy a kétszín mindegyikében az egész Krisztus van jelen, azonban eltérő módon. Valóban, a kenyér színében Krisztus teste „a szentség erejében”, azaz Krisztus szavainak hatalma által van jelen, míg a vér csak „természetes együttlétezés erejében” (*ex reali concomitantia*), vagyis annak a ténynek következtében, hogy ahol egy élő test található, ott van szükségképpen a vére is. Ugyanígy a bor színében Krisztus vére „a szentség erejében”, míg Krisztus teste csak közvetve van jelen, a „természetes együttes jelenlét” elve alapján.

Figyelemre méltó már az is, hogy az Eucharisztia megígéréseivel kapcsolatban Jézus nemcsak külön-

választva beszélt Testéről és Vérééről, mint ételről és italról, hanem teljes személyi valóságát is ételnek és italnak nevezte: „Aki engem eszik, én általam él”. Pál apostol a korintusiakhoz írt leveléből vagylagos formából beszél az Úr testének és vérenek vételéről: „aki méltatlanul eszi a kenyeret vagy issza az Úr kelyhét, az Úr teste és vére ellen vét”. A megfogalmazásban, hogy – eszi vagy issza – azt látta meg az Egyház, hogy lehetséges az egyszín alatt áldozás is.

A teológiai magyarázat szerint akkor értjük meg igazán ezt a hitigazságot, ha gondolunk arra, hogy az Eucharishtiában a megdicsőült Krisztus van jelen, aki többé nem hal meg, és oszthatatlan: azért ahol a teste van, ott van a vére és lelke is, és a személyes egységnél (*unio hypostatica*) fogva, ahol embersége van, ott van istensége, sőt személye is. Ezért mindegyik szín alatt jelen van az egész Krisztus. A részekre osztott jelenlét ellentmondana Krisztus Teste megdicsőült állapotának. Tehát, az Egyház nem rövidíti meg a híveket, amikor egyszín alatt nyújtja az Oltáriszentséget.

Az egyszín, vagy kétszín alatti áldozás tehát nem teológiai probléma, hanem gyakorlati-lelkipásztori jellegű kérdés. A II. Vatikáni Zsinat ismét lehetővé tette a kétszín alatti szentáldozás gyakorlatát, és konkrétan is meghatározza, hogy mikor és milyen körülmények között lehet a híveket kétszín alatt áldoztatni.

LEHET KÉTSZÍN ALATT IS ÁLDOZNI

Az egyszín, vagy kétszín alatti áldozás tehát nem teológiai probléma, hanem gyakorlati-lelkipásztori jellegű kérdés. *A II. Vatikáni Zsinat ismét lehetővé tette a kétszín alatti szentáldozás gyakorlatát.* Ez a szentmise lakoma jellegéből is következik: Minden szentmisében Jézus értünk adott testét és értünk kiontott véré, mint lelki táplálékot vesszük magunkhoz. Jézus a kafarnaumi beszédében ezt mondja: „Ha nem eszitek az Emberfia testét és nem isszátok a véré, nem lesz élet bennetek” – majd így folytatja: „A testem ugyanis valóságos étel, s a vérem valóságos ital”.

Szent Ágoston így tanította az újonnan megkeresztelkedetteket: „Ismerjétek fel a kenyérben azt a testet, mely a kereszten függött és a kehelyben azt a vért, mely az Ő oldalán fakadt... Hogy megoszlás ne legyen köztetek, egyétek egységeket kovászat; s hogy el ne értéktelenedjete, igyátok az értetek fizetett árat”. *Jeruzsálemi Szent Cirill* műsztagógikus katekézise szintén a kétszín alatti áldozás szokásáról tanúskodik: „Miután részesültél Krisztus testében, járulj vérenek kelyhéhez. Ne nyújtsd felé kezedet, hanem hajolj meg, az imádás és tisztelet jeleként

mondd: Ámen, és szentelődj meg Krisztus vérenek vétele által”. Tény, hogy a kétszín alatti áldozás a nyugati egyház gyakorlata is volt egészen a 12. századig.

Sok tényező játszott közre abban, hogy fokozatosan megszűnt a kétszín alatti áldozás. Az első és talán a legfontosabb az, hogy középkorban, a 13. századtól kezdődően hangsúlyozottabbá vált a Jézus valóságos jelenlétébe vetett hit, és megjelent az a gondolat, hogy a szentségi Jézust imádni kell. A szentség kitétele, imádása és a vele való áldásadás és a körmenet kizárólag a Szentostyával történt.

Napjainkban a kétszín alatti áldozás nemcsak megengedett, hanem bizonyos esetekben ajánlott is, „mert a szentáldozás így „teljesebben fejezi ki jel mivoltát”. „Ugyanis nyilvánvalóbbá válik az eucharisztikus lakoma jele és világosabban kifejezésre jut az isteni akarat az új és örök szövetség megkötésére Krisztus vérében, és könnyebben felismerhető az eucharisztikus vacsora és az Atya országának eszkatologikus lakomája közötti kapcsolat”.

Tehát, van valami többlete annak, amikor a szent vért is magunkhoz vesszük. „Ahogyan ezt tesszük, sajátos módon lépünk be Isten irgalmas szeretetének a misztériumába: az áldozati vérben, ami válthatna minket, Isten megbocsátásának legnagyobb jelét kapjuk vissza”.

48. vasárnap

A KÉZBEÁLDOZÁSRÓL

A II. Vatikáni Zsinat utáni liturgikus reform lehetővé tette, hogy a nyelvre történő áldozás mellett az Oltáriszentséget a hívek kezébe adja az áldoztató pap, amint ez a kereszténység első századaiban szokásban volt. Nyilvánvaló, hogy ez csak lehetőség. A hívek teljesen szabadon választhatják meg az áldozás egyik vagy másik módját. Fontos, hogy a kézbe áldozásnak is ki kell fejeznie, amiként a nyelvre történő áldozásnak is, a tiszteletet az Oltáriszentségben jelenlévő Krisztus iránt.

A katolikus hívek már megszokták és értékelik a kézbeáldozás lehetőségét. Sajnálatos módon elég sokan vannak olyanok, akik valamilyen ok miatt nem ismerik a kézbeáldozás helyes módját. Az áldoztató papok egészen furcsa kéztartásokkal találkoznak, de az áldoztatás közben nincs mód és lehetőség a méltóságteljes áldozás megtanítására.

A hívő ember a kézbeáldozáskor az Egyház által kapja az Oltáriszentséget. Ezért nem magának kell elvennie a pap kezéből, hanem a nyújtania kell a kezét, hogy a szentáldozást a kiosztó pap kezéből kapja a saját kezébe. Az áldozóknak úgy kell nyújtani két kezüket, hogy kezükből trónust alakít-

sanak ki, amelynek majd a szentségi Jézust kell fogadnia. A helyes kézbeáldozás módja a következő: *a bal kéz legyen a jobb kéz fölött, hogy azután az áldozó könnyen tudja megfogni a szentostyát, majd pedig rögtön magához venni.*

A kézbe áldozás legrészletesebb és legszebb leírását a jeruzsálemi Szent Cirill műsztagógikus katekézisében (4. század) találjuk meg. Érdemes szó szerint is idézni, mert alkalmas arra, hogy mindnyájunkat megtanítsa a méltó és megfelelő tisztelet megadó szentáldozásra: *„Amikor odajárulsz, ne kinyitott tenyérrel és szétfeszített ujjakkal jöjj, hanem bal tenyered legyen jobb tenyered trónja, így fogadd az eljövendő Királyt, és tenyered hajlatába fogadd Krisztus testét, rámondva az Ámen-t”.*

Ebből a leírásból is láthatjuk, hogy az első évszázadokban a keresztények milyen nagy tisztelettel járultak szentáldozáshoz, annak ellenére, hogy még szó sem volt a nyelvre való áldoztatásról. Ezek a szabályok is arra figyelmeztetnek bennünket, hogy a szentáldozásra az egész embernek, testünknek és lelkünknek is fel kell készülnie. Szükség esetén el kell végeznünk a szentgyónást, és a méltó szentáldozáshoz hozzátartozik a szentségi böjt is.